

JUHLAJULKAISU

LASSI KILPI

1920 • 4/2 • 1990

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1989 Vammalan Kirjapaino Oy

ISSN 0356-7222

ISBN 951-855-116-2

ISBN 978-951-855-868-5 (PDF)

Lassi Kilpi 70-vuotias

Hallintoneuvos, lakitieteen tohtori Lassi Topias Taavetti Volter Kilpi täyttää 70 vuotta helmikuun 4 päivänä 1990. Hän syntyi Turussa kustavilaiseen merenkulkija-, kirjailija- ja tiedemiessukuun. Kaikki tästä ilmenevät piirteet — kustavilaisuus ja turkulaisuus, sanan taito, tutkimuksen työ ja meren kyntäminen — ovat Lassi Kilvelle ominaisia. Nimenomaan sanan taito ja asioiden syvällinen tutkiminen yhdessä oikeamielisyyden ja tehokkuuden kanssa ovat hänelle ominaisia myös hänen tärkeimmässä elämäntyössään, ylimmän oikeusasteen tuomarina.

Turussa Lassi Kilpi kävi koulunsa ja kirjoitti ylioppilaaksi Turun suomalaisessa klassillisessa lyseossa viimeisissä todellisissa rauhanajan ylioppilaskirjoituksissa keväällä 1939. Opiskeltuaan Helsingin yliopiston lainopillisessa tiedekunnassa sotatehtävien ohessa ja niiden päätyttyä hän suoritti ylemmän oikeustutkinnon 30. 5. 1945. Aloitettuaan heti tämän jälkeen valtion virkamiehen uran monen muun lailla maatalousministeriön asutusasiainosastossa hän jatkoi tehokkaasti oikeustieteen opintojaan saaden jo seuraavana keväänä, 25. 4. 1946 lakitieteen kandidatin arvon (eli oli suorittanut nykyistä lisensiaatin tutkintoa vastaavat opinnäytteet). Tämän jälkeen oli edelleen ASO:sta käsin vuorossa alioikeuspalvelu Vehmaan ja Euran tuomiokunnissa ja varatuomarin arvo vuoden 1948 lopulla.

Kandidatin arvon jälkeen seurasi väitöskirjatyö. ASO:kin jäi aikanaan, mutta virkaura jatkui, niin ettei »virattomia» kausia väitöskirjatyön aikanakaan näytä olleen kuin muutama kuukausi. Virkauran tältä jaksolta on syytä mainita 14 kuukautta kaupunginviskaalina Turussa. Tieteellisen työn ensimmäisinä tuloksina tuli julkisuuteen kaksi aiheiltaan jo Lassi Kilvelle ominaista artikkelia, »Saannin kertymis- ja kulun suorittamisajankohdasta tuloverotuksessa» (LM 1951) ja »Ennakkopäätösten merkityksestä verolain tulkinnassa» (DL 1952). Väitöskirjakin oli jo valmistumassa: »Pääomanvähennys» tarkastettiin julkisesti 14. 5. 1952.

Nykyisinä vero-oikeudellisen tutkimuksen runsauden aikoina kuulostaa uskomattomalta, että »Pääomanvähennys» oli ensimmäinen ai-

neellisen vero-oikeuden piiriin kuuluva tohtorinväitöskirja Suomessa. Kirjan keskeinen tutkimusongelma selviää alaotsikosta: »Vero-oikeudellinen tutkimus pääomanvähennyksen suhteesta luonnollisiin vähennyksiin tulo- ja omaisuusverolaissa». Silloisessa vero-oikeudessa tämä ongelma oli tosiaan hyvin keskeinen, vaikka uusi lainsäädäntö onkin sen jo vienyt historian lehdille.

Lassi Kilven väitöskirjan tutkimusongelmalla on tavallaan hyvin konkreettinen lähtökohta: vuoden 1943 tulo- ja omaisuusverolain 28 §:n 4 kohta, jossa verovelvollinen oikeutetaan vähentämään tuloistaan »elinkeinotoiminnassa syntynyt tappio, jota ei ole katsottava pääomanvähennykseksi». Laki ei kuitenkaan määrittele, mitä on — tai ei ole — »katsottava pääomanvähennykseksi», eikä edes nimenomaan kiellä pääomanvähennyksen vähentämistä; eikä näiden seikkojen selvittämiseksi saada apua esitöistäkään. Kilven tutkimusmenetelmä onkin ennen kaikkea syvällistä käsitteiden määrittelemistä. Hän ei määrittele vain alaotsikon ilmaisemia 'pääomanvähennyksen' ja 'luonnollisen vähennyksen' käsitteitä. Näihin päästäkseen hän selvittelee ensin vero-oikeudessa käytettyjä käsitteitä yleensä ja sitten erityisesti erilaisia tulon käsitteitä. Eri tuloteoriat ja sitten eri pääomanvähennysteoriat samoin kuin näiden ilmenemisen eri maiden vero-oikeudessa hän selvittää yksityiskohtaisesti käyttäen hyvin laajaa saksalaista ja pohjoismaista aineistoa: Saksasta etenkin kirjallisuutta, mutta Pohjoismaista myös oikeustapauksia, joilla on suuri merkitys varsinkin kirjan jälkiosassa, käytäessä pääomanvähennyksen ja luonnollisen vähennyksen rajaa eri meno- tai kulutyyppeiden kohdalta.

Vaikka pääomanvähennys verolainsäädännön terminä onkin siirtynyt historiaan, »Pääomanvähennys» tieteellisenä tutkimuksena ei suinkaan ole. Itsekunkin vero-oikeuden tutkijan ja muunkin harrastajan on syytä joskus selvittää itselleen se käsite- ja teoriapohja, jolle verolainsäädäntömme rakentuu, ja tässä Lassi Kilven väitöskirja on oivallisen oppaana. Tässä yhteydessä on syytä mainita myös Kilven laaja artikkeli »Käsitteistä elinkeino, yritys, liike ja ammatti» (LM 1955). Se on luonteeltaan syvällistä käsite- ja teoriaselvittelyä niin kuin väitöskirjakin. Sen kohteena olevat käsitteet eivät kuitenkaan ole pelkästään eivätkä ensi sijassakaan vero-oikeudellisia, eivätkä ne liioin ole vailla aktuaalista merkitystä lain soveltamisessa.

Jo vähän ennen väittäjäisiä Lassi Kilven virkaura oli saanut uuden suunnan: hän oli kevästä 1952 yhdeksän vuotta eduskunnan oikeusasiamiehen sihteerinä. Sen ohessa hän toimi yli kuusi vuotta oikeusasiamiehen varamiehenä, hoiti hyvin moneen otteeseen oikeusasiamiehen tehtäviä ja oli nelisen vuotta eduskunnan lakivaliokunnan sihteerinä.

nä. Näin hän pääsi perusteellisesti ja monipuolisesti syventämään lainsäädäntövallan, hallinnon ja oikeuslaitoksenkin tuntemustaan — ja oli tietysti samalla mukana antamassa kansalaisille oikeusturvaa. Vero-oikeuden alalla Kilpi oli tärkeällä tavalla myös käytännön toiminnassa, puolenkymmentä vuotta Uudenmaan lääninverolautakunnan puheenjohtajana.

Tiede ei näinä vuosina suinkaan jäänyt, päinvastoin. Joka vuosi ilmestyi useita artikkeleita, parhaina lähes kymmenen. Toinen kirja, »Harkintataksoitus kiinteistön ja liikkeen laadun ja laajuuden perusteella kunnallisverolainsäädännössämme» valmistui vuonna 1955. »Harkintataksoitus» eroaa »Pääomanvähennyksestä» silmiinpistävällä, mutta samalla hyvin luonnollisella tavalla: aineisto on lähes yksinomaan kotimaista, tasapuolisesti — ja hyvin tyhjentävästi — esitöitä, oikeuskäytäntöä ja kirjallisuutta.

Lassi Kilven sekä käytännön toiminta että tieteellinen työ olivat hyvinä perusteina, kun hänet syksyllä 1960 kutsuttiin neljäksi kuukaudeksi ylimääräiseksi hallintoneuvokseksi ja kun hänet vuoden 1961 maaliskuun alusta nimitettiin korkeimman hallinto-oikeuden jäseneksi ja vakinaiseksi hallintoneuvokseksi. Hän tulee siis olleeksi ylimmän hallintotuomioistuimemme jäsenenä 29 vuotta eli — presidentti U. J. Castrénin ennätyksen rikkoen — kauemmin kuin kukaan muu. Lähes koko ajan hän on toiminut välitöntä verotusta käsittelevällä KHO:n jaostolla, vuodesta 1973 varapuheenjohtajana ja vuodesta 1977 puheenjohtajana. Näiden varapuheenjohtaja- ja puheenjohtajakausien välillä hän oli vuoden päivät mm. huolto- ja virkamiesasioita käsitelleen III jaoston puheenjohtajana. Vuodesta 1977 Kilpi on ollut myös KHO:n presidentin sijaisena, aluksi virassa vanhimpana hallintoneuvoksena ja vuoden 1978 alusta KHO:n täysistunnon tähän tehtävään uuden KHO-asetuksen nojalla valitsemana.

Lassi Kilvellä on ollut keskeinen ja vuosien mittaan yhä keskeisempi asema veroasiain oikeuskäytäntömme kehittämisessä. Sitä olisi hoiduttavaa analysoida tarkemminkin, mutta siihen minulla ei valitettavasti ole tilaisuutta. Sitä paitsi hän on itse parhaana asiantuntijana pitänyt huolta oikeuskäytännön kehittymisen analysoinnista, itseään luonnollisestikaan esille tuomatta.

Myös hallintoneuvoksena Lassi Kilpi on näet jatkanut tieteellistä työtään suunnilleen entiseen tahtiin. Kaksi kirjaa on ilmestynyt: »Yhteisön ja sen jäsenen kahdenkertainen verotus» (1962) ja »Kiinteistöverotus» (1968). Jo »Kahdenkertaisesta verotuksesta» antamassaan kiitävässä arvioissa presidentti Reino Kuuskoski viittasi tämän teoksen syntymiseen sen jälkeen, kun Kilpi oli jo toiminut KHO:n jäsenenä ja

siten virassaan perehtynyt hallintolainkäyttömme käytännön ongelmiin. »Kiinteistöverotuksenkin» Kilpi oli suunnitellut kirjoittavansa pääasias-
sa oikeuskäytäntöön nojautuen. Työn aikana annettiin kuitenkin uudet
lait maatilatalouden tuloverotuksesta ja elinkeinotulon verottamises-
ta, ja tulo- ja omaisuusverolain säännökset kiinteistöjä koskevasta omai-
suusverotuksesta uudistettiin. Alkusanoissaan Kilpi sanoikin joutu-
neensa esittämään »vakiintuneeksi todettavien tulkintojen» sijasta
»omia tulkintojaan» — tietenkin asianmukaisesti perustellen ja uusia
säännöksiä tarvittaessa kritisoiden.

Oikeuskäytännön perusteellinen tuntemus »sisältäpäin», sitä itse
yhä tärkeämpänä ja jo pitkän aikaa tärkeimpänä luomassa olleena, on
myös Lassi Kilven hallintoneuvoksena kirjoittamien lukuisten ja varsin
laajojenkin artikkelien perustana. 1980-luvulla voi artikkelituotannos-
sa nähdä tiettyä rutiinia: joka vuosi ilmestyy Defensor Legisissä analy-
soiva ja taustojakin selvittävä katsaus KHO:n oikeuskäytäntöön tulo-
ja varallisuusverotuksen piirissä edellisenä vuonna ja Verotus-lehdessä
jotakin asiakokonaisuutta koskeva kirjoitus. Rutiini on kuitenkin aivan
ulkonaista, niin että siihen kiinnittää huomiota sisällyslueltojen, ei
Kilven kirjoitusten lukija. Kirjoitukset ovat tuoreita ja — tarpeetonta sa-
noakin — asiantuntevia ja ajankohtaisia.

Vaativat tuomarin tehtävät ja korkeatasoinen tieteellinen julkaisu-
toiminta eivät mitenkään ole tyhjentäneet Lassi Kilven kapasiteettia.
Hän on tuomarin virkansa ohella hoitanut Kauppakorkeakoulun julkis-
oikeuden professorin virkaa viisi lukuvuotta ja — viran täyttämisen jäl-
keen — ollut samassa korkeakoulussa ylimääräisenä opettajana 13 lu-
kuvuotta. Toistakymmentä kertaa hän on ottanut vastaan työlään ja lä-
hes vastikkeettoman, mutta toisaalta — niin kuin hän on itse todennut
— varsin kiinnostavan ja haastavan tehtävän asiantuntijana eri korkea-
koulujen opettajanvirkoja täytettäessä.

Lassi Kilven kaikki neljä kirjaa ovat ilmestyneet Suomalaisen Laki-
miesyhdistyksen julkaisusarjoissa ja useat hänen artikkelinsa Lakimie-
hessä ja yhdistyksen piirissä syntyneissä juhlaulkaisuissa. Vuodesta
1985 hän kuuluu yhdistystä lähellä olevan Olga ja Kaarle Oskari Laiti-
sen Säätiön hallitukseen ja on siellä voinut vaikuttaa mm. siihen, että
säätiö myöntää apurahoja ylimpien tuomioistuimien esittelijöille
oikeuskäytäntöä koskevien kirjoitelmien laatimiseen ja julkaisemiseen.

Kirjoitus Lassi Kilvestä jäisi vajanaiseksi, jos siinä ei mainitsisi Lassi
ja Heidi Kilven Lintukotoa Kustavin Ströömien rannalla. Tätä Lassi Kil-
ven äidin Hilja Kilven suunnittelemaa, Volter Kilven navigaatiohytin (vai
pitäisikö sanoa kapteenin salongin?) ja monta muuta erikoisuutta si-
sältävää, ympäristöineen erinomaisen viehättävää kesäkotia Lassi ja

Heidi hoitavat kuin silmäteräänsä — eikä tämäkään ole heille räsitykseksi, vaan mitä ilmeisimmin virkistykseksi. Samalla Lintukoto on kotisatama monelle kesäiselle purjehdukselle. Talvisin taas matkustetaan muilla keinoin kaukomaille.

Suomalainen Lakimiesyhdistys sekä Lassi Kilven virkatoverit, ystävät, oppilaat ja lukijat esittävät hänelle sydämelliset onnittelunsa sekä toivovat ja hänet tuntien uskovatkin näkevänsä vielä monen vuoden ajan hänen viisaita sanojaan eri julkaisujen palstoilla.